

Pitkän vakuutusajan perusteella määräytyvät vanhuuseläkkeet Euroopassa

Sisältö

1	Yhteenveto	2
2	Maakohtainen katsaus.....	4
2.1	Belgia.....	4
2.2	Espanja.....	4
2.3	Italia	5
2.4	Itävalta	6
2.5	Kreikka.....	7
2.6	Luxemburg	7
2.7	Portugali.....	7
2.8	Ranska.....	8
2.9	Saksa.....	9

SU/Mielonen, Vidlund

14.2.2014

1 Yhteenveto

Muistiossa tarkastellaan Keski- ja Etelä-Euroopan maissa yleisiä pitkään työuraan perustuvia vanhuuseläkkeitä eli ns. seniorieläkkeitä. Näihin eläkkeisiin on oikeus yleistä eläkeikää alemmassa eläkeiässä, mikäli vakuutettu täyttää vakuutusajalle asetetut vaatimukset. Vakuutusaikaan luetaan varsinaisen työskentelyn lisäksi myös muita vakuutusaikoja, kuten työttömyys-, lastenhoito- ja opiskeluaajat. Niiden mukaan laskemiselle on asetettu enimmäismääriä, mutta ne kuitenkin lyhentävät seniorieläkkeiden myöntämiseen vaadittavaa työuran pituutta.

Yleisesti vakuutusaikavaatimus on yli 40 vuotta, jonka jälkeen on usein oikeus vähentämättömään eläkkeeseen. Tätä lyhyemmillä vakuutusajoilla voi myös olla oikeus eläkkeeseen, mutta tällöin eläke on vähennetty. Seniorieläkkeiden lisäksi maissa on erityisryhmiä, jotka työskentelevät raskaaksi luokitelluissa ammateissa ja joihin sovelletaan alempia eläkeikäjä. Tällaisia ovat esim. kaivostyöntekijät, merimiehet ja rautatietyöläiset.

Muistiossa on käyty läpi EU15-maat ja taulukossa 1 on esitetty yhteenveto niistä maista, joissa on pitkään vakuutusaikaan ja raskaaseen työhön perustuvia varhaiseläkejärjestelmiä. Taulukossa esitettyjä yksittäisiä maita selvitetään muistiossa vielä tarkemmin erikseen. Vertailumaista Luxemburgissa ja Portugalissa ei ole tehty muutoksia eläkeikään ja vakuutusaikavaatimukseen viimeisten vuosien aikana. Belgiassa eläkeikää ei ole nostettu, mutta pitkän vakuutusajan perusteella myönnettävän eläkkeen ehtoja on kiristetty. Muissa maissa on nostettu yleistä eläkeikää ja kiristetty varhaiseläkevaatimuksia. Esimerkiksi Saksassa seniorieläkkeen on aiemmin saanut vähentämättömänä 35 vuoden vakuutusajalla, kun nykyään vaaditaan 45 vuotta. Eläkeikää nostetaan 65:stä 67:ään vuoteen 2030 mennessä. Vastaavanlaisista muutoksista on päätetty Espanjassa, Italiassa, Kreikassa ja Ranskassa. Samalla kun vakuutusaikavaatimusta on pidennetty, sisältää esimerkiksi Ranskan ja Saksan viimeisimmät uudistukset ja uudistusehdotukset (2014) muutoksia, joissa vakuutusaikaa kertyy aiempaa lievemmin perustein. Lisäksi hallitus on Saksassa jopa esittänyt varhennettua eläkeiän tilapäistä alentamista 63:een määrätyille ikäluokille.

Britanniassa, Irlannissa, Hollannissa ja Pohjoismaissa pitkän työuran perusteella myönnettäviä lakisääteisiä varhaiseläkkeitä ei ole. Hollannissa eläkeuudistuksen suunnitteluvaiheessa vuonna 2009 oli esillä raskaisiin ammatteihin ja pitkään vakuutusaikaan liittyvien varhaiseläkejärjestelyjen luominen. Nämä olivat osa hallituksen esittämiä suunnitelmia nostaa vanhuuseläkeikä 65 vuodesta 67 vuoteen, mutta erityissäännökset ovat sittemmin jääneet pois lopullisesta eläkeuudistuksesta (v.2012).

Pitkään työuraan liittyvät erityissäännöt ovat olleet esillä myös Ruotsissa. Ruotsin hallituksen vuonna 2013 julkaisemassa selvityksessä eläkeiän nostosta ja mahdollisuuksista pidentää työuria esitetään jatkoselvittäväksi pitkän työuran perusteella sovellettavaa poikkeussääntöä eläkejärjestelmän alaikärajiin.¹ Ruotsin eläkevirasto (Pensionsmyndigheten) kyseenalaistaa omassa lausunnossaan kyseisen mallin toimivuuden ja toteaa sen monimutkaistavan järjestelmää niin hallinnon kuin vakuutetunkin näkökulmasta (ks. s. 6, Kapitel 13).²

¹ Åtgärder för ett längre arbetsliv. SOU 2013:25. <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/214148>;
Pdf: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/21/41/48/22f09020.pdf>

² Remissyttrande, 26.8.2013. SOU 2013:25 Åtgärder för ett längre arbetsliv
<http://secure.pensionsmyndigheten.se/download/18.732ffcac141a7450fb5e99b/1377499580233/Remiss+Atgarder+for+ett+langre+arbetsliv+130826.pdf>

SU/Mielonen, Vidlund

14.2.2014

Tanskassa työttömyysvakuutuksen varhaiseläkkeen (efterløn) ja vuoden 2014 alusta alkaen voidaan tulleen ikääntyneiden työkyvyttömyyseläkkeen (seniorførtidspension) myöntämisen edellytyksenä on pitkä vakuutusaika. Työttömyysvakuutuksen varhaiseläke voidaan myöntää 5 vuotta (vuodesta 2023 alkaen 3 vuotta) ennen vanhuuseläkeikää, mikäli vakuutettu on maksanut vähintään 30 vuotta työttömyyskassan varhaiseläkemaksuja. Eläke ei edellytä työttömyyttä. Ikääntyneiden työkyvyttömyyseläke voidaan vastaavasti myöntää 5 vuotta ennen vanhuuseläkeikää normaalia työkyvyttömyyseläkkeen myöntämiskäytäntöä lievemmin ehdoin. Edellytyksenä on kuitenkin, että työkyky on pysyvästi alentunut ja vaadittava työuran pituus on vähintään 20–25 vuotta koko-aikatyössä. Vakuutusaikavaatimus on pidempi osa-aikatyön osalta.

Taulukko 1. Yleinen eläkeikä ja pitkän vakuutusajan perusteella määräytyvät varhaiseläkeiät 2014.

	Lakisääteiset yleiset eläkejärjestelmät			
	Yleinen eläkeikä	Vähennetty varhaiseläke ikä/vakuutusaika	Vähentämätön eläke ikä ja pitkän vakuutusajan perusteella ikä/vakuutusaika	Eläke raskaan työn tekijöille ikä/vakuutusaika
Belgia	65	-	61/39 62/40 (2016)	55–60 (voi liittyä vakuutusaikavaatimus)
Espanja	65v.2kk 67 (2027)	-	65/35,5 65/38,5 (2027)	52–65 (voi liittyä vakuutusaikavaatimus)
Italia	66 (m), 63v9kk (n) 67+ (2022)	< 62	62/42,5 62/42,5+ (2016-)	61/36
Itävalta	65 (m) 60 (n) 65 (2033)	60/45 (m) 55/40 (n) 62/45 (m:2016; n:2027) Korridor: 62/38,5 (m) 62/40 (2017)	-	60/45 (m) 55/40 (n)
Kreikka	67 67+ (2021)	62/15	62/40	58–60/15 (m) 55–60/15 (n)
Luxemburg	65	-	57/40 tai 60/40	-
Portugali	65	55/30	64/42	55
Ranska	65 67 (2022)	61 62 (2017)	62/41,5 62/43 (2035)	50–60 (vakuutusaikavaatimus vaihtelee)
Saksa	65v.3 kk. 67 (2030)	63/35	65/45 63/45 (2014 HE)	60–62/25

SU/Mielonen, Vidlund

14.2.2014

2 Maakohtainen katsaus

2.1 Belgia

Täyteen eläkkeeseen on oikeus 65 vuoden iässä 45 vuoden vakuutusajalla. Eläkkeen saa varhennettuna (ilman vähennystä) aikaisintaan 61-vuotiaana 39 vuoden vakuutusajalla. Ikäraja ja vakuutusaikavaatimus nousevat vähitellen siten, että tietyin poikkeuksin vuonna 2016 eläkeikä on 62 vuotta vaadittavan vakuutusajan ollessa 40 vuotta (ks. taulukko 2 alla).

Taulukko 2. Varhaiseläkeikä ja siihen vaadittava vakuutusaika Belgiassa.

Vuosi	varhaiseläkeikä	vakuutusaika	poikkeukset
2014	61	39	60 v. ja 40 vakuutusaikaa.
2015	61,5	40	60 v. ja 41 vakuutusaikaa
2016	62	40	60 v. ja 42 va. tai 61 v. ja 41 va.

Kaivostyöntekijöillä, merimiehillä ja lentohenkilöstöllä samoin kuin julkisella sektorilla poliisi- ja puolustusvoimissa on alempia eläkeiä. Eläkeoikeuteen liittyy usein myös vaatimus vakuutusajan pituudesta. Alla olevat eläkeiät ovat uuden, tiukemman lainsäädännön mukaisia (voimaan 1.1.2012) ja koskevat pääasiassa v.1957 ja jälkeen syntyneitä henkilöitä.

Taulukko 3. Yksityisen sektorin raskaantöiden eläkeiät Belgiassa.

Erityisryhmä	eläkeikä	vakuutusaika
Kaivostyöntekijät (maan päällä)	60	-
Kaivostyöntekijät (maan alla)	55 tai kun vakuutusaikavaatimus täyttyy	25 v.
Merenkulkukäyttökäyttö	Normaali eläkeikä	merellä työskentely kartuttaa vakuutusaikaa nopeammin kuin normaali työ
Lentohenkilöstö	Normaali eläkeikä. Lentotalalla kertyneen osan eläkkeestä voi kuitenkin saada maksuun kun vakuutusaikavaatimus täyttyy.	Lentäjät: 45 v. (yksi vuosi vastaa 1,5 v. normaalia työaikaa) Muu lentohenkilöstö: 45 v. (yksi vuosi vastaa 1,33 v. normaalia työaikaa)

2.2 Espanja

Espanjassa yleinen eläkeikä nousee vuoteen 2027 mennessä asteittain 65 vuodesta 67 vuoteen mutta eläke on myös jatkossa mahdollista saada vähentämättömänä jo 65-vuotiaana, jos vakuutusaikaa on riittävästi. Vähentämättömän eläkkeen vakuutusaikavaatimus on tällä hetkellä 35,5 vuotta mutta se nousee 38,5 vuoteen v.2027 mennessä. Eläkeoikeuden yleinen edellytys on tällä hetkellä 15 vuotta vakuutusaikaa mutta myös sitä nostetaan siten, että vuonna 2022 se on 25 vuotta. Eläkkeeseen on myös edelleen oikeus 64-vuotiaana, jos eläkkeelle jäävän henkilön työhön palkataan työtön henkilö.

Yleisen eläkejärjestelmän piirissä alennettuja eläkeiä on osittain työkyvyttömillä (alimmillaan 56 v.) ja työttömillä (2-4 vuotta yleistä ikää alempi edellyttäen 33–35 v. vakuutusaikaa) sekä erityisen vaarallisissa/raskaissa ammateissa työskenteleville. Nämä ammattikohtaiset eläkeiät määritellään pääsääntöisesti soveltamalla yleiseen eläkekään ammattikohtaisia vaarallisuus/raskauskertoimia. Alimmillaan eläkeikä voi olla 52 vuotta. Ammattikohtaisissa eläkkeissä vaaditaan vähintään 15 vuotta vakuutusaikaa. Yleisen eläkejärjestelmän ammattikohtaiset varhaiseläkkeet:

SU/Mielonen, Vidlund

14.2.2014

Kaivostyöläiset, jotka eivät kuulu hiilikaivotyöläisten erityisjärjestelmään, voivat olla oikeutettuja vanhuuseläkkeeseen alennetussa iässä, mikäli työtä tehdään vaarallisissa, raskaissa tai haitallisissa olosuhteissa tai siinä käsitellään myrkyllisiä aineita.

Lentohenkilöstö voi saada vähennetyn varhaiseläkkeen ennen 65 vuoden ikää.

Rautatietyöläiset jotka ovat työskennelleet tietyssä ammatissa, rasittavassa tai vaarallisessa työssä ovat oikeutettuja vähennettyyn vanhuuseläkkeeseen alennetussa iässä.

Taiteilijat, laulajat, tanssijat ja trapetsitaiteilijat voivat hakea eläkkeen 60 vuoden iässä ilman vähennystä, mikäli he ovat työskennelleet ammatissa vähintään 8 vuoden ajan eläkkeelle jäämistä edeltäneiden 21 vuoden aikana. Muut taiteilijat voivat jäädä vähennetylle varhaiseläkkeelle 60 vuoden iässä.

Ammattilaishärkätaistelijoiden eläkeikä määräytyy härkätaisteluiden määrän (150–250 taistelua) ja ammatin (työn raskauden mukaan) perusteella ja se voi olla 55, 60 tai 65 vuotta.

Palomiesten Eläkkeen saa aikaisintaan 60 vuoden iässä (59 vuotta, mikäli vakuutusaikaa palomiehenä on vähintään 35 vuotta).

Baskimaan poliisivoimien henkilöstöä koskee alempi eläkeikä. Eläkettä ei voi kuitenkaan saada ennen 60 vuoden ikää (59 vuoden ikää, mikäli vakuutusaikaa Baskimaan poliisin palveluksessa on vähintään 35 vuotta).

2.3 Italia

Lakisääteisen eläkeiän nostosta on Italiassa viimeisen viiden vuoden aikana säädetty useissa eri laeissa (122/2010, 220/2010, 111/2011, 148/2011, 214/2011). Yksi merkittävimmistä eläkeiän nostoon vaikuttavista laeista on heinäkuussa 2010 voimaan tullut laki (122/2010), joka sitoo yksityisen ja julkisen sektorin eläkeiät elinajanodotteen muutokseen. Tämän jälkeen säädettyillä laeilla tavoitteita on tarkistettu maan julkisen talouden tasapainottamiseksi ja velkaantumiskehityksen pysäyttämiseksi. Vuoden 2012 alusta voimaan tullessa pääministeri Montin eläkeuudistuslaissa (214/2011) mm. eläkeiän nostoa aikaistettiin aiemmissa laeissa määritellyistä tavoitteista ja pitkään vakuutusaikaan perustuva vanhuuseläke, ns. seniorieläke (*pensione di anzianità*) korvattiin uudella varhaiseläkejärjestelyllä (*pensione anticipata*), joka edeltäjänsä tavoin perustuu pitkään vakuutusaikaan.

Seniorieläkkeen on voinut saada iästä riippumatta, mikäli vakuutusvuosia on ollut 40 tai mikäli vakuutetun yhteenlasketut ikä- ja vakuutusvuodet ylittävät eläkkeen siirtymiselle oikeuttavan määrän (ns. sistema delle quote; "quotas"). Eläkkeen myöntämiseen vaadittavaa yhteenlaskettua vuosimäärää on viimeisten vuosien aikana nostettu. Vuonna 2013 vaadittiin vähintään 97 vuotta yhteenlaskettuja vuosia 61 vuoden vähimmäiseläkeikäillä (61v.+ 36v. tai 62v.+ 35v). Eläke maksettiin normaalin vanhuuseläkkeen suuruisena ilman varhennusvähennystä.

Vuoden 2012 alusta voimaan tullessa eläkeuudistuksessa edellä mainitusta vakuutusvuosien yhteenlaskujärjestelmästä luovuttiin. Tosin joitakin siirtymäsäännöksiä on vielä voimassa, joita ei tässä käsitellä tarkemmin. Nykylainsäädännön mukaan eläkkeen voi saada varhennettuna, mikäli vakuutusvuosia on miehillä vähintään 42,5 vuotta ja naisilla 41,5 vuotta (2014). Eläkettä vähennetään 1 % vuodessa ensimmäiseltä kahdelta vuodelta ennen 62 vuoden ikää ja mikäli eläkkeen ottaa tätä aikaisemmin on vähennys 2 % vuodessa. Vakuutusaikavaatimus on sidottu elinajanodotteen kehitykseen vuodesta 2013 alkaen samoin kuin vanhuuseläkeikä. Eläkkeen voi saada varhennettuna myös 63 vuoden iästä, mikäli vakuutusaikaa on vähintään 20 vuotta ja maksettava kuukausieläkkeen määrä on vähintään 2,8 kertaa vähimmäiseläkkeen määrä. Kyseisen määrän saavuttamiseen vaaditaan tulevaisuudessa yhä enemmän vakuutusvuosia, sillä vuodesta 2012 lähtien vanhuuseläke on määräytynyt kaikille maksuperusteisesti (NDC) ja eläkkeen määrä on riippuvainen elinajanodotteen kehityksestä.

SU/Mielonen, Vidlund

14.2.2014

Raskaaksi luokitelluissa ammateissa (lavori usuranti) (esim. kaivos-, tunnelityöt, yötyö, työ ääri-lämpötiloissa jne.) on oikeus siirtyä eläkkeelle 61 vuoden iässä, mikäli vakuutusaikaa on vähintään 36 vuotta tai 62 vuoden iässä 35 vuoden vakuutusajalla (2013). Eläkeiän määrittelyssä käytetään siis em. ikä- ja vakuutusvuodet yhdistävää laskumallia. Vakuutusaikavaatimus on sidottu elinajanodotteen kehitykseen.

2.4 Itävalta

Itävallassa on yhä useita varhaiseläke-etuuksia. Pääsääntöisesti etuudet eivät ole kuitenkaan enää vähentämättömiä ja naisten alempia varhaiseläkeikiä nostetaan miesten tasolle siirtymäaikojen puitteissa.

Pitkäaikaisesti vakuutettujen varhaiseläkkeen (*Vorzeitige Alterspension bei langer Versicherungsdauer*) ikäraja on tällä hetkellä miehillä 64 ja naisilla 59 vuotta. Vakuutusaikavaatimus on 38,5 vuotta, joka nousee 40 vuoteen v. 2017 mennessä. Etuus poistuu kuitenkin ikärajojen korotuksilla (65 v. ja 60 v.) asteittain v. 2018 mennessä.

Pitkäaikaisesti vakuutetun vanhuuseläkkeeseen (*Langzeitversicherungspension*) on tällä hetkellä oikeutettuja ennen v.1954 syntyneet miehet ja ennen v.1959 syntyneet naiset. Ikäraja on miehillä 60 v. ja maksukuukausia tulee olla vähintään 540 (45 v.). Naisilla ikäraja on 55v. ja maksukuukausivaatimus on 480 kk (40 v.). Vaatimukset nousevat siten, että miesten ikäraja nousee 62 vuoteen 1954 ja jälkeen syntyneillä (v. 2016) ja naisilla ikäraja nousee 1959 syntyneillä ensin 57 vuoteen (v. 2016) ja myöhemmin miesten tasolle 62 vuoteen. Lisäksi naisten maksukuukausivaatimus tulee olemaan miehiä vastaava (45 v.) vuonna 1965 ja jälkeen syntyneillä. Naisten muutokset tehdään asteittain vuoteen 2027 mennessä.

Em. etuuksia vähennetään jokaiselta ennen varsinaista eläkeikää alkaneelta kuukaudelta 0,35 prosenttia eli vuodessa 4,2 prosenttia

Varhaiseläkeputken mukaisen eläkkeen (*Korridorpension*) voi saada aikaisintaan 62-vuotiaana. Vakuuttamisaikavaatimus on sama kuin pitkäaikaisesti vakuutetun varhaiseläkkeessä. Naisille varhaiseläkeputki tulee v. 2028 lähtien. Eläkettä vähennetään 5,1 prosenttia jokaista varsinaista eläkeikää aikaisemmalta vuodelta.

Raskaiden töiden tekijöille on oma, v. 2007 voimaan tullut varhaiseläkejärjestelmä - *Schwerarbeitspension*. Eläke voidaan maksaa vain miehille ja siinä edellytetään 60 vuoden ikää ja 45 vuoden vakuutusaikaa, josta viimeisen 20 vuoden aikana vähintään 10 v. raskasta työtä. Naisille järjestelmä tulee voimaan vuodesta 2024 lähtien. Raskaan työn eläke on tarkoitettu ruumiillisesti tai henkisesti erityisesti kuormittavan työn tekijälle³. Kuormittavina pidetään:

- vuorotyötä
- jatkuvassa kuumuudessa tai pakkasolosuhteissa työskentelyä
- kemiallisessa tai fyysisessä altistuksessa työskentelyä
- raskasta ruumiillista työtä
- vaikeaa hoitotyötä
- raskaaksi katsottavaa yötyötä

³ Raskaan työn määrittely:

http://www.pensionsversicherung.at/mediaDB/MMDB131014_Definition_Schwerarbeit_BMSK.pdf

Lista fyysisesti raskaista ammateista:

http://www.pensionsversicherung.at/mediaDB/MMDB124900_Berufsliste%20f.%20M%C3%A4nner_Frauen_k%C3%B6rperliche%20Schwerarbeit.pdf

SU/Mielonen, Vidlund

14.2.2014

- työskentelyä huomattavasti työkyvyltään alentuneena.

Vuoden 2014 alusta voimaan tulevan poikkeussäännön (*Hacklerregelung mit Schwerarbeit*) perusteella raskaan työn eläkkeelle voivat päästä jo 55 vuotta täyttäneet ja 1.1.1959–31.12.1963 syntyneet naiset sekä 60 vuotta täyttäneet ja 1.1.1954–31.12.1958 syntyneet miehet. Edellytyksenä on raskaan työn vakuuttamisaikojen täyttyminen, mutta kokonaisvakuuttamisaikaa on naisilla oltava vähintään 480 maksukuukautta (40 v.) ja miehillä 540 maksukuukautta (45v.).

Raskaan työn eläkkeiden varhennusvähennys on 1,8 prosenttia ennen varsinaista eläkeikää alkaneelta vuodelta.

2.5 Kreikka

Vähentämättömään eläkkeeseen on oikeus 67 vuotta täyttäneillä ja 15 vuoden vakuutusajalla tai 62-vuotiaana, jos henkilöllä on vähintään 40 vakuutusvuotta. Vähennettyyn eläkkeeseen on oikeus 62-vuotiaana 15 vuoden vakuutusajalla. Vähennys on 0,5 % / kuukausi.

Raskaissa töissä työskentelevillä on oikeus eläkkeeseen alennetuilla ikärajoilla, jos vakuutusaikaa on vähintään 15 vuotta ja näistä viimeisten 13 vuoden aikana on vähintään 1000 päivää työskentelyä raskaiksi tai epäterveellisiksi luokitelluissa ammateissa. Kyseisiä ammattiluokituksia karsittiin voimakkaasti v.2011 uuden luokittelun tavoitteen ollessa vähentää erityiseläkeikien piiriin kuuluvien työntekijöiden määrää enintään 10 prosenttiin kaikista työntekijöistä.

Naisilla, joilla on huollettavia lapsia, on oikeus eläkkeeseen 60-vuotiaana. Vammaisista lapsista huolehtivilla äideillä on mahdollisuus eläkkeeseen tietyin edellytyksin jo 55-vuotiaana.

Vanhemmilla työntekijöillä (ennen 1.1.1993 työuransa aloittaneet) voi olla vielä matalampia eläkeikää ja/tai lyhyempiä vakuutusaikavaatimuksia.

2.6 Luxemburg

Varhennetun vanhuuseläkkeen voi saada 57 vuoden iästä alkaen, jos pakollisen vakuutuksen vakuuttamisaikaa on 40 vuotta. Pakollisen vakuuttamisen kausia ovat työskentelyajat ja niihin rinnastettavat ajat (esim. lastenhoitoaika, asevelvollisuusajaksi).

Mikäli vakuutusaika sisältää työskentelyaikojen ja niihin rinnasteisten vakuutuskausien lisäksi muita vakuutuskausia (esim. opiskeluaika, pidennetty lastenhoitoaika, vapaaehtoiset vakuutusmaksuajat) on alin mahdollinen ikä 60 vuotta 40 vuoden vakuutusajalla.

Lisäksi on joitakin ammattikohtaisia varhaiseläkkeitä, kuten kaivostyöntekijöillä ja valtion rautateiden palveluksessa olevilla.

2.7 Portugali

Eläkeoikeuden yleinen edellytys on 65 vuotta ja 15 vuotta vakuutusaikaa. Varhaiseläkkeeseen on ollut oikeus aikaisintaan 55-vuotiaana edellyttäen vähintään 30 vuoden vakuutusaikaa. Osana talouden vakauttamisohjelmaa varhaiseläke-etuuksia ei kuitenkaan myönnetä vuoden 2014 loppuun saakka kuin ainoastaan työttömille. Työtön voi saada eläkkeen 62-vuotiaana, jos hän ei ole oikeutettu työttömyyskorvaukseen ja vähennettynä jo 57-vuotiaana, jos hänellä on 52-vuotiaana vähintään 22 vuotta vakuutusaikaa.

SU/Mielonen, Vidlund

14.2.2014

Yleisesti varhennusvähennys on 0,5 % / varhennettu kuukausi. Jos vakuutusaikaa on yli 30 v., varhennusvähennys pienenee.

Vakuutettu, joka harjoittaa jotakin raskaaksi tai terveydelle haitalliseksi katsottua ammattia, voi yleensä ottaen jäädä eläkkeelle 55 vuoden iässä. 55 vuoden eläkeikää voidaan noudattaa myös erityistoimenpiteissä, joiden tarkoituksena on turvata taloudellista toimintaa tai yrityksiä.

2.8 Ranska

Ranskan yleisen eläkejärjestelmän mukaisen eläkkeen voi saada karttuman mukaisena (ns. täytteenä eläkkeenä) joko varsinaisessa vanhuuseläkeikässä (âge taux plein) tai, jos työura on riittävän pitkä, sitä alhaisemmassa eläkeiässä (âge legal).

Jos työura jää vaadittua lyhyemmäksi, vanhuuseläkkeen saa ennen varsinaista eläkeikää, mutta karttuneeseen eläkkeeseen tehdään vähennys (5 % / vuosi). Vakuutusaikaan luetaan työssäkäyntiajan lisäksi myös sairaus-, työkyvyttömyys-, äitiys-, työttömyys- ja asepalvelusaika sekä lastenhoitoaika. Vakuutusaikaa on mahdollista "ostaa" jälkikäteen esimerkiksi ulkomaantyöskentelyn ajalta tai ajalta ennen pakolliseen järjestelmään liittymistä.

Ranskassa on tullut vuoden 2014 alussa voimaan laki, joka pidentää vakuutusaikavaatimusta aiemmin säädetystä 41,5 vuodesta 43 vuoteen. Uudistus tulee voimaan asteittain ja se koskee vuonna 1958 ja sen jälkeen syntyneitä ikäluokkia. Tavoitetaso saavutetaan vuoteen 2035 mennessä, jolloin vuonna 1973 syntyneet saavuttavat eläkeiän. Eläkejärjestelmää ei automaattisesti sopeuteta keskimääräisen elinajanodotteen muutoksiin, mutta vuoden 2003 uudistuksesta lähtien elinajanodotteen piteneminen otetaan laskelmissa huomioon ja vakuutusajan pidennys vastaa tätä kehitystä.

Vuoden 2014 uudistus ei tuonut muutoksia aiemmin säädettyihin eläkeikärajoihin. Vuonna 2010 varsinainen vanhuuseläkeikä päätettiin nostaa asteittain 65:stä 67:ään vuoteen 2018 mennessä ja työuran pituusvaatimus (40,5 v.) vuoteen 2020 mennessä 41,5 vuoteen. Aikaisempi 60 vuoden eläkeiän alkamisikä nostettiin 62 vuoteen. Muutos vaiheistettiin vuosille 2011–2018, mutta vuoden 2011 uudistuksessa eläkeiän voimaantulovaihetta nopeutettiin siten, että eläkeiän alkamisikä korotus toteutuu täysipainoisesti jo vuonna 2017. Tosin vielä vuoden 2012 uudistuksessa (Hollande) luotiin poikkeussäännös, jonka mukaan työuransa ennen 20 ikävuotta aloittaneet ja joilla on vakuutusaikaa vähintään 41 vuotta voivat jäädä vanhuuseläkkeelle 60-vuotiaana.

Taulukko 4. Eläkeiän ja vakuutusaikavaatimuksen voimaantulo ikäluokittain.

Syntymävuosi	Eläkeiän alkamisikä	Varsinainen vanhuuseläkeikä	Työuran pituusvaatimus
1950- 1951 kesäkuu	60v.	65	40v. 6kk.
1951 heinäkuusta	60v. 4kk.	65v.4kk	40v. 9kk
1952	60v. 9kk	65v.9kk	41v.
1953	61v. 2kk	66v. 2kk	41v. 3kk
1954	61v. 7kk	66v. 7kk	41v. 3kk
1955–57	62v.	67v.	41v. 6kk
1958–1960	62v.	67v.	41v. 9kk
1961–1963	62v.	67v.	42v.
1964–1966	62v.	67v.	42v. 3kk
1967–1970	62v.	67v.	42v. 6kk
1970–1972	62v.	67v.	42v. 9kk
1973–	62v.	67v.	43v.

SU/Mielonen, Vidlund

14.2.2014

Samalla kun vakuutusaikavaatimusta pidennetään vuoden 2014 uudistuksessa, tehdään myös muutoksia, jotka lieventävät vakuutusaikavaatimusta. Näistä merkittävin on vuonna 2015 voimaan tuleva raskaan työn tekijöiden mahdollisuus kartuttaa ns. vakuutus pisteitä, joita vakuutettu voi muuntaa vakuutuskausi (ja täten esim. eläkeiän varhentamiseen), vastaavaan pituiseksi ajanjaksoksi ammatillista koulutusta tai lyhentää työaikaa. Jokainen vuosineljännes raskaaksi luokitellussa työssä kerryttää 1 pisteen tai enintään 2, mikäli työhön sisältyy useampia raskaalle työlle luokiteltuja riskitekijöitä⁴. Jokainen kymmenen pistettä vastaa yhtä vuosineljänneksen vakuutusaikaa tai vuosineljänneksen ammatillisessa koulutuksessa tai vuosineljänneksen lyhennetyllä työajalla täydellä palkalla. Enintään pisteitä voi kertyä 100 (2,5v) ja ensimmäiset 20 pistettä (6kk) on käytettävä ammatilliseen koulutukseen. Arvioiden mukaan mahdollisuus kartuttaa vakuutus pisteitä koskee 20 prosenttia yksityisen sektorin työntekijöistä. Uusi järjestely kustannetaan kaikilta yrityksiltä perittävillä tasamaksuilla ja lisäksi kunkin yrityksen riskiluokan mukaan määräytyvällä maksulla.

Lisäksi uudistuksessa helpotetaan mahdollisuutta kartuttaa vakuutusaikaa alentamalla vakuutusvuosineljänneksen hintaa. Ranskassa vakuutusaika lasketaan vuosineljänneksinä. Yhden vuosineljänneksen vakuutuskausi kertyy, jos ansiot ovat kalenterivuoden aikana vähintään 200 vähimmäistuntipalkan suuruiset (9,53 €/h) eli 1 906 euroa vuonna 2014. Kalenterivuonna voi ansaita korkeintaan neljä vuosineljänneksen. Uudistuksen jälkeen vuosineljännes kertyy 150-kertaisesta vähimmäistuntipalkasta eli 1 430 euron suuruisista tuloista vuonna 2014. Uudistus parantaa näin erityisesti matalapalkkaisten ja osa-aikatyötä tekevien asemaan. Lisäksi äitiyspäivärahaudelta kertyvää eläkettä parannetaan ja opiskelijoiden oppisopimuskoulutuksessa ja työharjoittelussa (ns. study and work -ohjelmassa) vietetty aika lasketaan vakuutusajaksi.

Tietyillä toimialoilla ja ammattiryhmillä on vielä omia alennettuja eläkeiä, esim.: kaivostyöntekijät (55v.); merimiehet (50-60v.) palvelun pituudesta riippuen; sähkö- ja kaasuteollisuuden työntekijät (55-60v.; 2024: 57- 62v.); valtion rautateiden työntekijät (50-55v); notaarit (60v; 2024: 62v.) ja Pariisin alueen joukkoliikennelaitoksen (RATP) työntekijät (50-60v; 2022: 52-62v.). Alemmista eläkeistä huolimatta näitä ryhmiä koskevat, kaivostyöntekijöitä ja merimiehiä lukuun ottamatta, samat täyden eläkkeen vakuutusaikavaatimukset kuin yleisen eläkejärjestelmän vakuutettuja.

Yksityisen ja julkisen sektorin eläkesäännöt on hyvin pitkälti harmonisoitu. Eräillä virkamiesryhmillä on vielä hyvin matala 50–55 vuoden eläkeikäraja, mutta niitä ollaan korottamassa 52–57:ään vuoteen 2017 mennessä.

2.9 Saksa

Vanhuuseläkkeen ikäraja on tällä hetkellä (v. 2014) 65 vuotta ja 3 kuukautta mutta raja nousee yhden kuukauden joka vuosi, kunnes ikäraja on 67 vuotta vuonna 2030.

Vanhuuseläkkeen voi kuitenkin saada vähennettynä 63 vuoden iässä edellyttäen, että vakuutuskausi on vähintään 35 vuotta (*Altersrente für langjährig Versicherte*). Vähennys on 0,3 % /kk. Tällä hetkellä maksimivähennys on 7,2 %. Kun yleinen eläkeikä on 67 vuotta, maksimivähennys on 14,4 % (eli 4 vuotta).

Saksassa on mahdollista saada vähentämätön varhaiseläke 65 vuotiaana. Tällöin vaaditaan vähintään 45 vakuutusvuotta eläkeoikeuteen (*besonders langjährig Versicherte*). Ikäraja lasketaan kui-

⁴ työ sisältää raskasta nostamista; työ epämuukavissa asennoissa, jotka rasittavat niveliä; työ altistaa tärinälle ja melulle; sisältää vaarallisia kemikaaleja, pölyjä, höyryjä/savua; altistaa ääriämpötiloille; melulle; yötyö; vuorotyö ja toistuva työ.

SU/Mielonen, Vidlund

14.2.2014

tenkin hallituspuolueiden loppuvuodesta 2013 tekemän sopimuksen mukaisesti 63 vuoteen heinäkuusta 2014 alkaen (lakiesitys keväällä 2014)⁵. Lisäksi vakuutusaikaan tulee mahdollisuus laskea mukaan rajoitettu määrä työttömyysaikoja, jolloin eläkkeelle voisi päästä ns. työttömyysputken kautta aiemmin, mahdollisesti jo 61-vuotiaana. Vähentämättömän varhaiseläkkeen 63 vuoden ikäraja koskee kuitenkin vain ikäluokkia 1951 ja 1952 ja nuoremmilla ikäluokilla ikäraja nousee asteittain takaisin 65 vuoteen jo sovitun vanhuuseläkeikämuutoksen tahdissa (ks. taulukko 5).

Taulukko 5. Vähentämättömän varhaiseläkkeen alaikärajan muutos ikäluokittain.

Syntymävuosi	Vähentämättömän varhaiseläkkeen ikäraja
1951–1952	63 v.
1953	63 v. 2 kk
1954	63 v. 4 kk.
1955	63 v. 6 kk.
1956	63 v. 8 kk.
1957	63 v. 10 kk
1958	64 v.
1959	64 v. 2 kk.
1960	64 v. 4 kk.
1961	64 v. 6 kk.
1962	64 v. 8 kk.
1963	64 v. 10 kk.
1964–	65 v.

Kaivostyöntekijöillä on lisäksi alennettu vähentämätön varhaiseläkejärjestelmä, jossa eläkeikä on ennen v. 1952 syntyneille (joilla vähintään 25 v. vakuutusaikaa) 60 v. ja vanhemmille eläkeikä nousee asteittain 62 vuoteen v.2012–2029.

⁵Ks. s. 72: http://docs.dpaq.de/5703-koalitionsvertrag_cdu_csu_spd_27_11_2013.pdf